

FİLİSTİN'DE “BÜYÜK DÖNÜŞ YÜRÜYÜŞÜ” VE İNSANİ BİLANÇO

Zülfiye Zeynep Bakır

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Bakır, Zülfiye Zeynep, “Filistin’de Büyük Dönüş Yürüyüşü ve İnsani Bilanço”, Araştırma 72, İNSAMER, Temmuz 2018.

Araştırma 72

Bu rapor, Gazze’nin içinde bulunduğu insani krizlere değinmek ve özellikle “Büyük Dönüş Yürüyüşü” çerçevesinde yapılan barışçıl protestolara yönelik orantısız güç kullanan işgalci İsrail silahlı güçlerinin hukuk ihlallerini göz önüne sermek amacıyla hazırlanmıştır.

Raporda, 30 Mart 2018’de başlayan Büyük Dönüş Yürüyüşü neticesinde ortaya çıkan insani bilanço ile bölgede meydana gelen insani krizlerin giderilmesi adına temin edilmesi gereken acil ihtiyaçlar da ele alınmıştır. Bizzat sahadan toplanan verilerle hazırlanan bu çalışmada, olayların başladığı tarihten itibaren İsrail işgal rejiminin sistematik biçimde gerçekleştirdiği insan hakkı ihlallerini devam ettirdiğinin; aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu

sivilleri hedef aldığı; sağlık çalışanlarını, gazetecileri katlettiğinin; uyguladığı abluka ile yaralıların tedavi edilmelerini engellemeye çalıştığının da altı çizilmiştir.

Gazze’deki Mevcut İnsani Durum

Yıllardır İsrail’in sistematik bombardımanlarına maruz kalan Gazze’de binlerce sivil hayatını kaybetmiş, bölge sosyal ve ekonomik anlamda felce uğratılmıştır. Yaklaşık 11 yıldır İsrail’in karadan, denizden ve havadan abluka altına aldığı Gazze’ye yakıt, gıda maddeleri ile tıbbi materyallerin girişine getirilen kısıtlamalar, bölgedeki insani krizi günden güne daha da derinleştirmektedir. Nüfus yoğunluğu bakımından dünyanın en kalabalık bölgesi olan Gazze’de po-

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

pülasyonun %80'i fakirlik sınırındadır. İşsizlik oranının %50 olduğu şehirde günlük ortalama gelir 2 dolara kadar düşmüştür. Kendi topraklarında mülteci hayatı yaşayan Gazze'deki milyonlarca insan, hayatlarını dışarıdan gelen yardımlarla sürdürmeye çalışmaktadır.

Elektrik kesintilerinin sıklıkla yaşandığı Gazze'de bahse konu sorun sanayiden eğitime ve sağlık sektörüne kadar bütün hayatı her anlamda durma noktasına getirmiştir. Bütün bu sorunlara ek olarak Gazzeliler yeterli temiz içme suyuna da erişememektedir. Yıllık 250 milyon m³ suya ihtiyaç duyan Gazze halkı bu rakamın yalnızca beşte birini temin edebilmektedir. Yukarıda bahsi geçen elektrik kesintileri de sivil halkın evlerine su ulaştırmalarının önündeki en büyük engellerden biridir. Mevcut su kaynaklarının %95'inin kirlilik sebebiyle içmek için uygun olmadığı Gazze'de, halk içme suyunu desalinasyon merkezlerinden oldukça fahiş fiyatlara satın almak mecburiyetinde kalmaktadır. Deniz suyunun tatlı suya çevrildiği bu merkezlerin de bölgede ihtiyaç duyulan yakıtın temin edilememesi sebebiyle %80 oranında üretim kaybı yaşayacağı tahmin edilmektedir.

Sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda tam bir çöküşün yaşandığı Gazze'deki bu kriz durumundan en fazla etkilenen grupsa çocuklardır. Bugün Gazzeli çocukların %40'ı yetersiz beslenmeye bağlı sağlık sorunları yaşamaktadır. Filistin dışından şehre gelen yardımların abluka nedeniyle bölgeye girişine müsaade edilmemesi, nakdi yardımların yapılmasını önlemek amacıyla banka hesaplarının kapatılması, başta çocuklar olmak üzere bütün Gazze halkının sorunlarını derinleştirmektedir.

Büyük Dönüş Yürüyüşü ve Acı Bilanço

İsrail ablukasındaki Gazze'de dünya genelinde süregelen insani krizlerin en ağırlarından biri yaşanmaktadır. Milyonlarca Gazzelinin dramına sahne olan bölgede İsrail yıllardır pervasızca yürüttüğü her türlü uluslararası hukuk kuralı ihlaline devam etmektedir. Bu durumun bugün en güncel ve acı örneği ise, Filistinli grupların günler öncesinden planlanan Büyük Dönüş Yürüyüşü çağrısına katılmak için harekete geçmeleriyle yaşanmıştır. Bu yürüyüş, bundan tam 42 sene önce İsrail işgaline maruz kalan Batı Şeria'nın el-Halil bölgesindeki bazı arazilere el konulmasıyla patlak veren ve 6 Filistinlinin öldürülmesi, yüzlercesinin de yaralanmasıyla sonuçlanan Toprak Günü eylemlerinin bu yılki temasıydı.

İsrail'in 1948 yılından bu yana devam eden işgaline karşı çıkmak ve seslerini duyurmak adına on binlerce Filistinli söz konusu çağrıyla beraber Gazze'nin kuzey, güney ve orta kesimlerindeki bölgelerden sınıra doğru akın etti. Filistin bayrakları taşıyan çok sayıda sivilin, topraklarından cebren göçe zorlanan Filistinlilerin, kendilerine ait olana geri dönüş hakkını savunmak için başlattıkları barışçıl eylemin, İsrail'in kuruluş tarihi olan 15 Mayıs'a kadar sürdürülmesi planlanmıştır.

Ancak İsrail, yürüyüşün başladığı ilk günden itibaren bu eylemi tüm dünya kamuoyuna bir terör eylemi olarak servis etti ve hayatına kast ettiği Filistinlilerin de terörist oldukları yalanını ısrarla savunarak kendi işlemiş olduğu hukuksuz fiilleri meşrulaştırmaya çalıştı.

2018 yılının Mart ayında başlayan Büyük Dönüş Yürüyüşü boyunca hayatını kaybeden kişi sayısı 135'i buldu. Bahse konu can kayıplarının %98,5'ini erkekler, 1,5'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Cinsiyetlerine Göre Yaşamını Yitiren Kişi Sayısı		
Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Kadın	2	1,5
Erkek	133	98,5
Toplam	135	100

Ölümlerin %14'ü Gazze'nin kuzeyinde, %36'sı Gazze'de, %10'u ara bölgede, %30'u Han Yunus'ta, %9'uysa Refah'ta gerçekleşmiştir. Hayatını kaybeden 135 kişiden 111'i 18-39 yaş, 7'si 40-59 yaş aralığındaki kişilerden oluşurken 17'si ise 18 yaşın altındaki çocuklardır.

Hayatını Kaybedenlerin Bölgesel Dağılımı		
Bölge	Sayı	Oran (%)
Kuzey Gazze	19	14
Gazze	49	36
Ara bölge	14	10
Han Yunus	41	30
Refah	12	9
Toplam	135	100

15.501 kişinin ağır yaralandığı yürüyüş boyunca yaralanan 7.699'u erkek, 522'si kadın olmak üzere 8.221 kişi hastaneye kaldırılmıştır. Bu rakam tüm yaralı sayısının %53'üne tekabül etmektedir.

Hastaneye Kaldırılan Yaralı Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı		
Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Kadın	522	6,3
Erkek	7.699	93,7
Toplam	8.221	100

Hastaneye kaldırılan yaralanma vakalarının %18,6'sı Gazze'nin kuzeyinde, %28,6'sı Gazze'de, %14,7'si ara bölgede, %26,1'i Han Yunus'ta, %12'si Refah'ta gerçekleşmiştir. 8.221 yaralının %15,9'unu 18 yaş altındaki çocuklar oluştururken %76,6'sını 18-39, %6,8'ini 40-59 yaş aralığındaki siviller, %0,7'sini ise 60 yaş ve üzerindeki oluşturmaktadır.

Hastaneye Kaldırılan Yaralıların Bölgesel Dağılımı		
Bölge	Sayı	Oran (%)
Kuzey Gazze	1.529	18,6
Gazze	2.355	28,6
Ara bölge	1.206	14,7
Han Yunus	2.147	26,1
Refah	984	12,0
Toplam	8.221	100

İşgalci İsrail askerleri tarafından uygulanan orantısız güce maruz kalarak yaralanan ve hastanelerde tedavi altına alınan kişilerin yaş aralığının 18-39 arasında değiştiği bildirilmiştir. Bu kişilerin %50,6'sının alt ekstremitayı oluşturan pelvis, uyluk, diz, bacak, ayak bileği, ayak vb. bölgelelerinden; %7,2'sinin ise baş ve boyunlarından vurdukları tespit edilmiştir. Göğsünden ve sırtından vurulan kişi sayısının 340 olduğu, 1.011 kişinin ise omuz ve kol gibi üst ekstremitayı oluşturan bölgelerden vurdukları belirlenmiştir.

Yaralanmaların %48,9'u İsrail askerlerinin silahlarından çıkan gerçek mermilerden, %5,2'si lastikle kaplanmış metal mermilerden, %18,2'si göz yaşartıcı gazların solunmasından, %27,7'si ise diğer nedenlerden kaynaklanmıştır. Bunların yanı sıra İsrail askerleri tarafından Filistinlilerin üzerine açılan ateş ve göz yaşartıcı gaz inhalasyonunda yaralıları tedavi etmeye çalışan sağlık görevlileri de büyük zarar görmüş, 2 sağlık görevlisi hayatını kaybetmiş, 315'i de yaralanmıştır. İşgalci İsrail güçlerinin saldırılarına maruz kaldığı için zarar gören sivillerin tedavisine yardım etmek amacıyla bölgede hizmet veren 45 ambulans da hasara uğramıştır.

İhtiyaç Listesi

İhtiyaç	Adet/ Faydalanan Kişi Sayısı	Açıklama
Protez cihazı	58	Yürüyüş esnasında 58 kişi diz üstü bölgesinden yaralanmıştır. Bu sayının daha da artacağı tahmin edilmektedir.
Çeşitli ortopedik ürünler	323	Protestolar esnasında orantısız şiddete maruz kalan yüzlerce sivilin iskelet ve kas sistemlerinde muhtelif rahatsızlıklar meydana gelmiştir. Vücudun etkilenen bölgelerini stabilize etmek, hareketsiz kılmak ve rahatlatmak veya fizyolojik olarak doğru bir şekilde getirmek Gazze’de yaşanan insani krizi en aza indirmek noktasında büyük önem taşımaktadır.
Elektrikli sandalye	13	Gerçek ve plastik mermilerle yapılan atışlar sonucu birçok sivil hareket kabiliyetini ya tamamen ya da kısmen yitirmiştir.
Yapay göz ekipmanları	10	Yürüyüş esnasında vuku bulan arbede sırasında altı kişi tek gözünü, iki kişiye her iki gözünü birden kaybetmiştir.
Ampüte mağdurlar için psikolojik ve maddi destek	60	Yüzlerce kişi barışçıl gösterilere katılımı için İsrail şiddetine maruz kalarak uzuvlarından bir kısmını veya tamamını kaybetmiştir. Bireyi hem ruhsal hem de fiziksel açıdan yıpratın bu sürecin sağlıklı bir şekilde atlatılabilmesi psikolojik ve maddi destek gerekmektedir.
Bazı fizyoterapi ve rehabilitasyon merkezlerinin geliştirilmesi	8.000	Gazze, Kuzey ve Valezi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Merkezleri’nde 8.000 kişiye hizmet verilmektedir.
Felç kalanların rehabilitasyonunun sağlanması	13	İsrail silahlı güçlerinin saldırıları neticesinde birçok Filistinli vücudunun muayyen bölgelerinde güçsüzlük ve uyuşma hissi şikâyetiyle sağlık merkezlerine başvurmuştur. Felç durumu olarak adlandırılan bu tür bir hastaya ise vakit kaybetmeden tıbbi müdahalede bulunulması gerekmektedir. Kalıcı olabileceği gibi zamanla iyileşmelerin de görülebileceği bu rahatsızlık esnasında kişiler günlük ihtiyaçlarını karşılamak ve tedavilerini tamamlayabilmek için ilaç ve hasta alt bezi gibi tıbbi materyallere ihtiyaç duymaktadır.
Yaralıları taşımak için donanımlı ambulans	50	Gösteriler sırasından yaralanan sivillerin tedavisine yardım etmek amacıyla Gazze sınırında hizmet veren 45 ambulans İsrail silahlı güçleri tarafından hasara uğratılmıştır. Bölgede, acil durumlarda yaralıları ve hastaları -yaralı sayısındaki kademeli artış göz önüne alındığında- en yakın sağlık kuruluşuna ulaştırılacak uygun donanımlı çok sayıda ambulansa ve sağlık personeline ihtiyaç vardır.
Cerrahi müdahaleler (küçük ve orta ölçekte)	800	Gazze’de gerek fakirlik gerekse çatışmalar ve kullanılan kimyasal gazlar nedeniyle sayısız hastalığa yakalanan ancak bölgeden çıkarılmalarına izin verilmediğinden gerekli tedaviyi alamayan yüzlerce hasta ve yaralı bulunmaktadır.
Mesleki rehabilitasyon	300	Büyük Dönüş Yürüyüşü’nde saldırıya uğrayarak zarar gören kişilere mesleki eğitim verilmesi, onları bakıma muhtaç ve başkalarına bağımlı olmaktan kurtaracağı için kritik önemdedir.
İlaç, tıbbi malzeme ve ilk yardım malzemeleri	10.000	Senelerdir İsrail tarafından abluka altında tutulan ve insani krizin en çok sağlık sektörünü etkilediği Gazze’nin ve sınırdaki barışçıl gösterilerde yer aldıkları için İsrail şiddetine maruz kalan ve fiziksel olarak hasara uğrayan Gazzeli sivillerin günlük sağlık gereksinimlerinin karşılanabilmesi için her türlü tıbbi materyallere ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

- Elia, N. (2018, 29 Mayıs). Gaza's Great Return March massacre: A turning point?. <http://www.middleeasteye.net/columns/was-nakba-day-massacre-turning-point-palestinian-struggle-1483873269>
- “Israeli Aggression: Against Peaceful Return March (2018)”, *State of Palestine Ministry of Health*.
- Oruç, H. (2018, 8 Mayıs). Siyonist İsrail'in Korkusu Büyük Dönüş Yürüyüşü. <https://www.dirilistpostasi.com/analiz-yorum/siyonist-israelin-korkusu-buyuk-donus-yuruyusu-5af072bfe54d4436ef03d68c>
- Özalkan, S. (2018). Gazze'de İnsani Kriz. İstanbul: İNSAMER.
- Shupak, G. (2018, 14 Mayıs). The Stakes of the Great Return March. <https://www.jacobinmag.com/2018/05/great-return-march-nakba-palestine-resistance>